

Rundbrev i anledning af årets afslutning stilet til de overlevende, til de pårørende af forfulgte af NS-regimet, til vennerne af vores arbejde her i mindstedet

Mine ærede damer og herrer, kære venner,

dette tilbageblik på begivenhederne og aktiviteterne af stiftelsen for året 2022 kommer denne gang ikke som vant fra vores langårige leder af mindstedet og formand for stiftelsen prof.dr. Detlef Garbes pen. Det betyder en stor ære for mig at overtage hans embede efter hans højtidelige afskedsfest den 30.juni !

2022 måtte vi opleve et vendepunkt i historien: Siden den 24. februar er vi stillet foran uanede udfordringer på grund af Ruslands angrebskrig: Hvordan reagerer vi som erindringskulturelle institutioner, når vi øjner katastrofen kun nogle få hundrede kilometer øst fra os? Krigens følger påvirker også vores arbejde her. Vi forsøger at hjælpe ved at informere over situationen af de overlevende fra KZ Neuengamme gennem digitale foredrag og ved at understøtte deres pårørende. . Stipendieprogrammer muliggør os Kooperationen med fire ukrainske kollegaer: Sammen med vores arkivmedarbejdere oparbejder arkivbeholdningerne med fokus på Øseuropa. Derudover kunne de sammen med en udrejst medarbejder fra Memorial International Moskva realisere udstillingen „ Mere end høflighed. Gæstegaverne fra det hamborgske besøgsprogram af tidligere tvangsarbejdere“.

Efter to års pandemi kunne arrangementerne i anledning af 77-årsdagen for befrielsen nu endelig finde sted på selve stedet i Neuengamme og i Neustadt ved Lybæker Bugten. Forbundet af Amicale Internationale de Neuengamme (AIN) samt vejledere rejste hertil i stort antal denne gang. Meget bevægende var også opsætningen af plakater til minde om tidligere fanger af KZ Neuengamme ved " forbundethedens sted". Over fyrre pårørende samledes dér med deres minde-og erindringstegn. Taknemlig er vi også for besøget af tidsvidnere Dita Kraus, Helga Melmed, Natan Grossmann und Marianne Wilke, med hvem vi kunne gennemføre offentlige samtaler i mindstedet.

Det ottende forum „erindringens fremtid" dannede et indblik i det nuværende erindringsarbejde under international deltagelse, som fandt sted i tiden lige foran Amicale Internationale de Neuengamme(AIN) årskongres den 16.til den 17.november i år. Et hovedpunkt af denne kongres udgjorde denne gang fangernes historie fra Frankrig og Belgien. Her blev også vores dannelsesprojekt præsenteret, som blev gennemført i participerende fælleskab fra 2021 til 2021 med navnet:" At åbne perpektiver-del historier „ for at mindes om nationalsocialisme og anden verdenskrig set fra perspektivet af mennesker med øst-og mitteleuropæiske familiehistorisk baggrund". Overskygget blev disse dage unægteligt gennem den forsætlige beskadigelse af mindesmærket for ofrene fra Meensel-Kiezegem. Denne hændelse har forfædret os, men også bestyrket os deri, at fortsætte erindringsarbejdet med al vores dertil til rådighed stående muligheder.

Mindestedet er efter gentagne lukninger under Corona-pandemien blevet stærkere besøgt på ny siden maj 2022, og vores analoge dannelses tilbud kunne igen bruges i fuld omfang som før pandemien. Nu håber vi, at vi også ligeledes vil komme godt igennem de nuværende vanskelige tider med energikrise og stigende inflation. Vi takker hermed hjerteligt vores talrige understøttere, som følger og ledasager os gennem denne vanskelige tid.

Ligeledes kunne vi år gennemføre vores internationale workcamp i 2022, i år til emnet „Looking Back, Around and Ahead – 40 Years of International Workcamps“. Vi åbnede et nyt vindue af digital mindstedarbejde: Siden januar 2022 er KZ-mindestedet Neuengamme med en egen kanal del af „Tiktok – Shoah Education and Commemoration Initiative“, som blev hædret med Shimon-Peres prisen. Følg os gerne også på denne vej: @neuengamme.memorial. Vi er også begyndt med et digitalt projekt, hvor unge kan sætte sig ind med historien af mindestedet ved Bullenhus Damm. I indeværende år 2022 kunne vi bringe flere store projekter til en god afslutning og samtidigt gå henad nye veje: I september måned har vores stiftelse overtaget sponsoratet over „Historiestedet Stadthaus“. Det blev kæmpet længe om selve stedet. Nu forbereder vi for 2023 nyåbningen af et udvidet historiested i området omkring den indre by, hvor der vil blive vist små særudstillinger udover den allerede eksisterende udstilling på stedet. Derudover vil der i fremtiden ske arrangementer, pædagogisk arbejde med grupper samt Kooperationer med civilselskabelige initiativer. Den 16. november i år er multimedieprojektet med navnet: „#WaswillstDutun?/ Hvad vil du gøre? Deres Online-udstilling over familiehistoriske tilgange til NS-historien og de dertil hørende dannelsesmaterialer“ blevet præsenteret til offentligheden.

Den 30. oktober blev udstillingen „Døden er hele tiden iblandt os. Deportationerne til Riga og Holocaust i det tysk besatte Letland“ åbnet i det lettiske okkupationsmuseum i Riga. Denne udstilling vil også blive vist i Hamburgs rådshus i begyndelsen af året 2023. Stor bevågenhed fik også udstillingen: „Mellem tvangsomsorg og KZ. Fattige og fejltipassede mennesker i det nationalsocialistiske Hamburg“, som ligeledes blev vist i Hamburgs rådshus og var blevet forskudt fra januar til juni/juli på grund af pandemien. Samtaler med efterkommere samt et omfangrigt emneprogram ledagede udstillingspræsentationen.

Vi kunne desuden realisere flere publikationsprojekter: To kataloger dokumenterer begge de forud nævnte udstillinger, i Kooperation med en forskergruppe af universitet i Hamburg udkom brochuren „Havnepakhuset G ved Dessauer Ufer“, derudover publiceredes hæfte nr.3 af „bidrag til historien af den nationalsocialistiske forfølgelse“ til emnet „NS-forfulgte efter befrielsen“ samt bogen „Elektrikeren. Min overlevelsesevej som tjekkisk jødinde 1933 til 1945“ af Franci Rabinek Epstein. I rækken Neuengammer kollokvier udkom i 2022 tillige tre bind: Sammelbindet „At dokumentere deportationer og udstille dem“ som led i det planlagte dokumentationscentrum den hannoveranske banegård i den hamborgske havnecity, sammelbindet „Opdagelsesindlæring. Mindesteder over de nationalsocialistiske

forbrydelser" samt et dobbeltbiografi over Walter Filsinger, en fangevogter, og Fritz Bringmann, en fange fra KZ Neuengamme, under titlen „Ingen retfærdighed“.

Efter at det er blevet fundet et nyt hjemsted for det planlagte dokumentationscentrum denk.mal: Den hannoveranske banegård og dens åbning samtidigt måtte blive skubbet til året 2026, har vi startet programmet af midlertidige „interventioner“ på det historiske sted: Der blev vist fotoudstillingen „Deporteret i det uvisse“ til destinationer af nationalsocialistiske deportationer og udstillingen: "(Sidste) livstegn" med postkort fra deportationernes destinationer på stedet.

I indeværende år måtte vi desværre tage afsked med mange af de os meget nærstående overlevende. Her vil vi mindes dem: Dr. Hans Gaertner, Teresa Stiland, Roger Cassagne, Erna Mayer, Margot Heumann, Kamila Sieglóvá, Liselotte Ivry, Pierre Vignes, Paula Schemiavitz, Aron Gross og Hédi Fried, som lige døde for kort tid siden. Også vores ledagere gennem årene, Ursula Suhling, Dr. Detlev Landgrebe und Petra Vollmer savner vi smerteligt.

I navnet og på vegne af alle medarbejdere her på mindestedet vil vi ønske dem alle, at de vil gå rask og i god behold ind til det nye år 2023, og at vi alle kan se frem til et år i fred!

Dr. Oliver von Wrochem, Hamburg,

Formand af stiftelsen og leder af KZ-mindestedet i Neuengamme

im Dezember 2022